

У листопаді 2012 р. відбулась творча зустріч вчених-медиків ортопедів-травматологів співробітників ДУ "Інститут травматології та ортопедії НАМН України" і членів Київського осередку Української асоціації ортопедів-травматологів, присвячена пам'яті видатного українського вченого — ортопеда-травматолога, кандидата медичних наук Антонюка Івана Гавриловича.

Доповідь про життєвий і творчий шлях І.Г. Антонюка зробив відомий український вчений ортопед-травматолог, учень І.Г. Антонюка, керівник клініки мікрохірургії та реконструктивної хірургії верхньої кінцівки Заслужений діяч науки і техніки, лауреат Державної премії, доктор медичних наук, професор С. С. Страфун.

Зі своїми спогадами про І.Г. Антонюка виступили професори Г.В. Гайко, А.П. Крись-Пугач, Є.Т. Склярєнко, А.Т. Бруско, А.П. Лябах, д-р мед. наук М.І. Хохол, канд. мед. наук В.Г. Лєсков, двоюрідна сестра вченого — Л.Д. Антонюк.

АНТОНЮК
Іван Гаврилович
(1926–1989)

Іван Гаврилович Антонюк — засновник та перший керівник клініки мікрохірургії та реконструктивної хірургії верхньої кінцівки. Але для її співробітників перш за все це — учитель, взірєць науковця, видатного хірурга.

В Україні Іван Гаврилович став піонером застосування мікрохірургії в ортопедії та травматології. Це була людина з великою душею, знання його були енциклопедичні. Він вільно володів іспанською, знав добре німецьку та англійську мови, всесвітню історію, літературу, був захопленим альпіністом, та насамперед — хірургом з великої літери.

Для Івана Гавриловича не важко було оперувати на різних сегментах людського організму. Він чудово володів торакальною та абдомінальною хірургією, знав клінічну рентгенологію, досконало розумівся на етіології захворювань хребта й вільно оперував на різних його сегментах. У реконструктивно-відновну ортопедію та травматологію Іван Гаврилович був просто закоханий. Усі свої знання та клінічний досвід він передавав своїм учням. Був дуже вимогливим і справедливим учителем.

Іван Гаврилович Антонюк народився 2 березня 1926 р. у родині робітників у м. Тульчин Вінницької області.

На початку 1944 р. пішов добровольцем на фронт і до кінця Великої Вітчизняної війни перебував на фронті, мав поранення, був розвідником, нагороджений орденом Червоної Зірки та медалями.

Після закінчення війни екстерном здав екзамен за середню школу, у 1947 р. вступив до Вінницького медичного інституту, який закінчив у 1952 р., і по 1960 р. працював головним лікарем та хірургом у Межирічеській районній лікарні Рівненської області, двічі був обраний депутатом Межирічеської районної Ради депутатів.

Трудовий шлях у Київському інституті травматології і ортопедії Іван Гаврилович почав у 1960 р. клінічним ординатором, згодом — науковим співробітником, а з квітня 1965 р. — керівником клініки відновлюваної хірургії та протезування дорослих. У 1966 р. захистив кандидатську дисертацію "Лікування ускладнених псевдосуглобів кісток гомілок".

З січня 1968 р. по квітень 1970 р. перебував у закордонному відрядженні на Кубі, де працював хірургом ортопедом-травматологом у шпиталі ім. В.І. Леніна. За цей час він видав дві монографії іспанською мовою "Лікування переломів кісток нижньої кінцівки" і "Переломи та травматичні звихи верхньої кінцівки" та 8 наукових праць, прооперував понад 800 хворих, серед яких 160 з патологією хребта.

Повернувшись на Батьківщину, з 1971 р. працював у клініці інфекційного специфічного поліартриту під керівництвом проф. Є.Т. Склярєнка, де багато оперував та виконував велику наукову роботу. З 1977 р. був обраний головою профспілки інституту, а в 1982 р. — членом ЦК профспілки медичних працівників.

У 1982 р. був призначений керівником клініки мікрохірургії та реконструктивної хірургії кисті. У цей час Іван Гаврилович приклав багато зусиль для розвитку мікрохірургії у травматології та ортопедії, а також розвитку хірургії кисті. Він долучив до роботи у клініці молодих лікарів — В.І. Гайовича, С.С. Страфуна, В.Г. Лєскова, А.П. Лябаха, І.М. Курінного, наполегливо працював над їх практичним та науковим зростанням, надав клініці наснаги дружнього єднання, творчості, працьовитості та злиття. Були впроваджені складні реконструктивні втручання на верхніх та нижніх кінцівках, у тому числі мікрохірургічні. Усі лікарі клініки розпочали підготовку кандидатських дисертацій. Багато часу Іван Гаврилович приділяв співробітникам клініки, був генератором ідей як у клінічних аспектах, так і наукових та експериментальних дослідженнях.

Співробітники клініки багато оперували під керівництвом Івана Гавриловича. Удосконалювали техніку хірургічних втручань на анатомічному матеріалі, вивчали топографічну анатомію. Проводили багато часу у віварії та бібліотеках. Лікарі клініки, які почали трудову діяльність під керівництвом Івана Гавриловича, захистили кандидатські та докторські дисертації. Троє з його учнів стали докторами медичних наук — С. С. Страфун, А. П. Лябах, І. М. Курінний.

Коли в 1987 р. стало питання про фактичне закриття клініки, Іван Гаврилович приклав неймовірних зусиль для того, щоб зберегти клініку від її руйнування.

У 1988 р. І. Г. Антонюк тяжко захворів і 17 грудня 1989 р. відійшов у вічність. Нагороджений медаллю “За Трудову доблесть”, орденом “Знак пошани”, срібною медаллю ВДНХ, знаком “Відмінник охорони здоров'я”, медаллю “40 років Перемоги”. Це була велика втрата для клініки та інституту.

* * *

Після смерті Івана Гавриловича керівником клініки став В. І. Гайович, який продовжив напрямок розвитку клініки, закладений І. Г. Антонюком, під його керівництвом накопичувався досвід мікрохірургічних втручань. Клініка стала називатися клінікою мікрохірургії та реконструктивної хірургії кисті. В. І. Гайович був провідним хірургом з мікрохірургії — у 1990 р. захистив кандидатську дисертацію *“Совершенствование методов пластики свободными васкуляризованными кожными лоскутами при лечении травм кисти”*.

У 1991 р. захистили кандидатські дисертації й учні І. Г. Антонюк — С. С. Страфун (*“Профилактика и лечение ишемических контрактур кисти”*), А. П. Лябах (*“Ауто-трансплантация суставов на сосудисто-нервной ножке”*), І. М. Курінний (*“Хирургическое лечение застарелой сочетанной травмы срединного и локтевого нервов”*).

Після переходу В. І. Гайовича у вересні 1987 р. на посаду головного ортопеда-травматолога Закарпатської області керівником клініки було призначено кандидата медичних наук С. С. Страфуна, який на той час працював над докторською дисертацією *“Комплексное ортопедическое лечение больных из застарелыми повреждениями плечевого сплетения та периферических нервов верхней конечности”*, яку успішно захистив у 1999 р.

З приходом на цю посаду Сергій Семенович запросив у клініку молодих лікарів, які перейняли досвід своїх старших колег, почався новий етап розвитку клініки. Були започатковані нові напрямки наукових, клінічних та біомеханічних досліджень, значно збільшились показники хірургічної активності.

У 1999 р. В. Г. Лесков захистив кандидатську дисертацію *“Профилактика, диагностика та лікування ішемічної контрактури стопи”*.

У 2000 р. А. П. Лябах перейшов працювати у клініку патології стопи та складного протезування — у 2004 р. захистив докторську дисертацію *“Диагностика та хірургічне лікування набутих деформацій стопи”*; у 2010 р. здобув звання професора, а з 2011 р. став керівником клініки патології стопи та складного протезування, очолив Київський осередок Всеукраїнської громадської організації “Українська асоціація ортопедів-травматологів”.

У жовтні 2002 р. С. С. Страфуна призначено на посаду заступника директора з науки, а у жовтні 2003 р. йому було присвоєно звання професора. З 2003 р. в клініці започаткований артроскопічний напрям відновної хірургії верхньої та нижньої кінцівок.

21 січня 2005 р. клініка була перейменована у клініку мікрохірургії та реконструктивної хірургії верхньої кінцівки.

У 2009 р. С. С. Страфун отримав звання Заслуженого діяча науки та техніки захистив докторську дисертацію І. М. Курінний — *“Наслідки поліструктурної травми верхньої кінцівки та їх хірургічне лікування”*.

У 2010 р. С. С. Страфун та І. М. Курінний стали лауреатами Державної премії України.

На сьогодні під керівництвом С. С. Страфуна захищено 12 кандидатських та 2 докторські дисертації, надруковано 8 монографій, у клініці працює 9 лікарів та науковців, серед яких 7 наукових співробітників, 2 доктори мед. наук, 6 канд. мед. наук, 2 аспіранти. Клініка має 45 ліжок та виконує понад 1200 операцій на рік.

Серед практичних та наукових здобутків сучасності можна відзначити такі: розробка та втілення у практику нового дистального шва сухожиль згиначів пальців кисті, що дозволяє проводити ранню активну реабілітацію після одно- або двоетапної пластики сухожиль згиначів; застосування нового закритого способу остеосинтезу нігтьових фаланг. Новим напрямком можна вважати хірургію кистьового суглоба, із застосуванням сучасних методів остеосинтезу кісток зап'ястка, артроскопію кистьового суглоба, а також лікування деформівного артрозу зазначеного суглоба. Новим та перспективним напрямком є лікування ентезопатій різних локалізацій з використанням факторів росту та хірургічне лікування цієї патології. Необхідно сказати, що клініка майже єдина в Україні, яка займається діагностикою та лікуванням свіжих та дегенеративних ушкоджень великого грудного м'яза. Особлива увага в клініці приділяється ортопедичній корекції пацієнтів із застарілими пошкодженнями плечового сплетення. За останнє десятиріччя в клініці виконуються хірургічні втручання з артроскопічною асистенцією при патології плечового, ліктьового та кистьового суглобів на верхній кінцівці, а також кульшового, колінного та гомілковостопного суглоба.

Крім артроскопічних операцій, у клініці активно розвивається ендопротезування суглобів верхньої кінцівки.

Серед мікрохірургічних здобутків можна виділити вільну пересадку малогомілкової кістки при надмірних дефектах кісток, пересадку активних клапанів, зокрема при лікуванні ішемічної контрактури кисті та стопи.

На завершення можна сказати, що сучасна клініка мікрохірургії та реконструктивної хірургії верхньої кінцівки, яка була заснована Іваном Гавриловичем Антонюком, знаходиться у стані невпинного розвитку за рахунок притоку молодих кадрів, постійного моніторингу сучасних напрямків ортопедії-травматології, навчання та втілення здобутих знань у практику охорони здоров'я держави.

Доктор медичних наук,
професор С. С. Страфун